

Миколаєнко Н. М. Акмеологічний підхід до формування професійної культури майбутніх редакторів дитячих освітніх видань // Проблеми освіти: збірник наукових праць. – Вип. 84. – Житомир-Київ, 2015. – С. 240-243.

Н. М. Миколаєнко,
аспірант
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

**АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ РЕДАТОРІВ ДИТЯЧИХ ОСВІТНІХ ВИДАНЬ**

У статті зроблено спробу дослідити акмеологічний підхід щодо формування професійної культури майбутніх редакторів дитячих освітніх видань. Визначено професійні якості й здібності. Охарактеризовано фактори, що суттєво впливають на формування та розвиток майбутнього фахівця. Окреслено перспективу акмеологічного підходу у формуванні професійної культури майбутніх редакторів.

Ключові слова: акмеологічний підхід, професійна культура, майбутні редактори, фахівці.

Стаття посвячена акмеологічному підходу к формуванню профессиональной культуры будущих редакторов детских образовательных изданий. Определены профессиональные качества и способности. Охарактеризованы факторы, которые существенно влияют на формирование и развитие будущего специалиста. Рассмотрен вопрос перспективы акмеологического подхода в формировании профессиональной культуры будущих редакторов.

Ключевые слова: акмеологический подход, профессиональная культура, будущие редакторы, специалисты.

An attempt to probe akmeologichniy approach in relation to forming of professional culture of future editors of child's educational editions is done in the article. Certainly professional qualities and capabilities. Factors which substantially influence on forming and development of future specialist are described. Outlined prospect of akmeologichnogo approach in forming of professional culture of future editors.

Keywords: akmeologichniy approach, professional culture, future editors, specialists.

У сучасних умовах розвитку освіти виконання соціального замовлення суспільства можливо лише фахівцям із високим рівнем професіоналізму, духовності, індивідуального стилю профільного мислення, мотивації і здатності до інноваційної діяльності, потреби у творчій самореалізації. Значну роль у створенні й реалізації прогресивних систем професійної підготовки мають процеси проектування та впровадження інтегрованих освітніх програм і технологій, що ґрунтуються на універсальних методологічних підходах. Таким орієнтиром, яких забезпечує цілеспрямованість і результативність фахової діяльності є акмеологічний підхід.

Акмеологічний підхід щодо вивчення закономірностей досягнення вершини професіоналізму є одним із перспективних для системи освіти в цілому та для формування професійної культури майбутніх редакторів зокрема.

На сучасному етапі редакторсько-видавничої боротьби формування та розвитку професійної культури редакторів вимагають нових оригінальних підходів і рішень, що синтезують досвід уже існуючих технологій.

Наукову цінність у дослідженні даної проблеми мають праці С. Арутюнова, Ю. Бромля, І. Зарецької, Я. Засурського, В. Здоровеги, І. Ісаєва, С. Ісаєнко, Є. Клементьєва, Є. Климова, Л. Когана, Г. Кочетова, В. Карпенка, Н. Крилової, Г. Лазутіної, І. Михайлина І. Моделя, Е. Огар, В. Різуна, В. Сластьоніна, М. Тимошика, Ф. Щербака та інших науковців.

Зауважимо, що професійна культура майбутніх редактора передбачає наявність сучасного мислення: вміння адекватно мислити, самостійно аналізувати явища і процеси, бачити головне і особливе, відмовитись від штампів та інерції мислення, прагнення до самовдосконалення. Тому формування професійної культури майбутніх редакторів дитячих освітніх видань може бути виявлена, по-перше, як освоєння особистістю професійних знань і навичок, коли вони органічно поєднуються зі знаннями соціокультурної ситуації та становлять світогляд редактора; по-друге, як здатність особистості до творчого мислення і постійного

самовдосконалення, самоосвіти, вершини в професійній діяльності; по-третє, наявність таких якостей, як інтелігентність, духовна культура, патріотизм, ерудованість тощо.

У процесі формування професійної культури майбутніх редакторів необхідно врахувати і характер роботи редактора, що за класифікацією М. Тимошика, поєднує у собі чотири напрямки: редактор як літературний працівник; редактор як керівник редакційного колективу; редактор як менеджер; редактор як організатор малої видавничої структури певного профілю [4, с. 426]. Вищеназвані напрямки вказують на широту фахового діапазону професії редактора.

Серед учених немає єдиної думки про те, який рівень ідентичності є найбільш важливим для успішної соціалізації фахівця. Можемо лише припустити, що актуалізація, домінування певного рівня ідентичності фахівця й успішності її соціалізації визначається часом. При цьому фактор часу розуміється подвійно: як суспільний час – історичний розвиток суспільства; індивідуальний час – етап життєвого циклу фахівця. Тому Е. Зеєр вказує на такі професійні якості, потрібні будь-якому фахівцю: спостережливість, розвинену образну, рухову й інші види пам'яті, технічне мислення, просторову уяву, уважність, емоційну стійкість, рішучість, витривалість, наполегливість, цілеспрямованість, дисциплінованість, самоконтроль та інше [2].

На основі досліджень В. Жигір, О. Чернега виділимо такі професійні якості:

- *професійна ерудиція* – запас сучасних знань, які фахівець гнучко застосовує при рішення професійних завдань;
- *професійне цілепокладання* – потреба у плануванні своєї роботи, готовність до зміни завдань залежно від професійної ситуації;
- *професійна інтуїція* – швидке ухвалення рішень з урахуванням передбачення подальшого розвитку ситуацій без розгорнутого усвідомленого аналізу;
- *професійна імпровізація* – присутність несподіваного у рішення і його миттєве втілення, процес створення і застосування при їхньому мінімальному розриві, що є могутнім засобом розвитку творчості фахівця.

Інші особистісні якості є більш специфічними і важливими лише для певних видів професійної діяльності.

Важливим ресурсом людини є її *професійні здібності* – індивідуально-психологічні властивості особистості, що відрізняють її від інших. Від них залежить успішність отримання знань, умінь і навичок, ефективність здійснення професійної діяльності. До професійних відносять такі здібності: аналітичні, прогностичні, організаторські, порівняльно-оцінні, комунікативні, академічні (гнучкість і глибинність мислення) та інші.

Разом із професійними здібностями важливою сферою професійно-особистісного розвитку фахівця виступає *професійна самосвідомість* – це комплекс уявлень людини про себе як про професіонала, що поєднує: норми і правила професійної діяльності; професійно-важливі якості особистості; професійне поведіння; рівень сформованості позитивної Я-концепції (рівень ціннісних орієнтацій і об'єктивна самооцінка). Для формування професійної самосвідомості необхідно розвивати професійну самостійність, розумову діяльність і пізнавальні інтереси, комунікативні уміння й навички [1, с. 55-56]. Усі зазначені вище професійні характеристики можуть бути визначені нами як безумовні складові професійної культури майбутніх редакторів дитячих освітніх видань.

Одне з важливих завдань у формуванні професійної культури майбутніх редакторів має спрямованість його особистості. Спрямованість особистості редактора – це мотиваційна зумовленість його дій, вчинків, усієї поведінки конкретними життєвими цілями, джерелом яких є потреби, суспільні вимоги. Виявляючи в діалозі, співпраці повагу і толерантність до автора, редактор тим самим захищає свободу особистості, продовжує культурну спадщину тощо.

Вагомими, на нашу думку, у вирішенні окресленої проблеми є дослідження українських науковців, які узагальнили кваліфікаційні вимоги до діяльності сучасного редактора у своєрідні формули. Так М. Тимошик розглядає формування професійної культури майбутніх редакторів у єдності трьох «П»: професіоналізмі, порядності, патріотизмі. Наприклад, В. Карпенко у праці «Основи редакторської майстерності» пропонує власну формулу професійної культури редакторів: **професіоналізм помножений на талант**. Спільний складник – **світогляд** (професіоналізм при цьому – знання (ерудиція) плюс практика (навички), що спираються на талант) і підсумовує: редактор – і ремісник (професіонал), і митець (представник вищого рівня професіоналізму) [3, с. 68-69].

Проведений аналіз науково-педагогічної літератури свідчить, що до розуміння побудови моделі професійної культури існують різні підходи. Наприклад, професійна культура обмежується професійними навичками, уміннями, знаннями, а культурний аспект діяльності забезпечується загальною культурою особистості. На наш погляд, більше прогресивним і актуальним є підхід І. Моделя, що виокремлює в структурі професійної культури дві складові – праксіологічну (професійні навички, уміння, знання, професійна свідомість, світогляд) і духовну, елементами якої є професійна мораль і професійна естетика, тобто, моральна й естетична культури.

Зауважимо, що формування професійної культури майбутніх редакторів дитячих освітніх видань потребує необхідний рівень подальшого самовдосконалення. Цей процес виявляється через єдність особистісних і професійних якостей редактора, ступеня володіння фаховою компетенцією, соціально-професійною мобільністю.

Досліджуючи формування професійної культури майбутніх редакторів дитячих освітніх видань, виділяємо такі *фактори*, що суттєво впливають на формування та розвиток майбутнього фахівця: *мотивація діяльності і пізнавальна активність* – тільки та людина достойна займатися редакторською діяльністю, яка постійно опановує нові знання і прагне використовувати їх у практичній діяльності; *здатність до критичного аналізу* – саме за умов постійної саморефлексії, загального і професійного аналізу діяльності майбутній редактор може розвивати і збагачувати свій потенціал, шліфувати свою майстерність; *самооцінка* – є одним із найважливіших показників професійної успішності, саме за умови адекватної самооцінки майбутній фахівець зможе працювати за моделлю «рівний – рівному» і здійснювати виховний вплив на реципієнтів; *дисциплінованість* – вимагаючи постійно від себе дотримання певних правил і норм, майбутній редактор зможе досягти реалізації завдань що є запорукою успіху і самореалізації молодого людини в сучасному суспільстві; *цілеспрямованість* – уміння ставити перед собою конкретну мету, поетапно й системно її досягати, що допомагає фахівцю бачити перспективу власного інтелектуального й професійного вдосконалення; *морально-етичні, естетичні, духовні цінності* характеризують особистість майбутнього редактора як еталон, на який можуть орієнтуватися реципієнти, працюючи над розвитком власної особистості; *толерантність*, вміння не тільки висловлювати власну думку, але й з повагою поставитися до думки іншого – одна з характеристик самодостатньої особистості, яка є достойним членом суспільства і може гідно себе почувати серед людей; *гнучкість мислення* допомагає знайти вихід з будь-якої ситуації, практично використати той власний досвід, який буде доцільним при вирішенні даної проблеми; *образність мислення* не тільки дає можливість створювати щось принципово нове, але й допомагає шукати нестандартні підходи й шляхи вирішення будь-яких завдань; *впевненість у собі* допомагає людині, яка безпосередньо займається редакторською діяльністю, реалізувати свій професійний потенціал і в певній мірі впливати на реципієнтів; *оптимізм* допомагає у професійних ситуаціях не втрачати віри у позитивний результат і робити все, щоб в повній мірі вжити ефективних заходів, результативність яких може проявитися й через досить тривалий час; *здатність правильно визначати проблему*, шукати оптимальні шляхи щодо її вирішення допоможуть майбутньому редактору усвідомити про відповідальність обраної професії та формування всебічно розвинутого.

Формування професійної культури майбутніх редакторів дитячих освітніх видань потребує гнучкої взаємодії теоретичних, прикладних і практичних аспектів навчання. Важливим для майбутнього фахівця є тісний зв'язок навчання з життям і в практичних конкретних, і в загальних аспектах. Тому активізація такого навчання має сприяти розвитку міждисциплінарних зв'язків. Вони базуються на інтеграції, що забезпечує уніфікацію знань, взаємопроникнення навчальної інформації одних дисциплін в інші. Саме міждисциплінарні зв'язки спрямовані на формування цілісної системи фахових знань, умінь майбутнього редактора, розвиток професійних здібностей та інтересів студентів.

Резюмуючи вищезазначене, подальшу перспективу ми вбачаємо у розробці на державному рівні концепцію формування професійної культури майбутніх редакторів дитячих освітніх видань.

Література:

1. Жигірь В. І., Чернега О. А. Професійна педагогіка: Навчальний посібник / За ред. М. В. Вачевського. – К. : ТОВ «Кондор», 2012. – 336 с.
2. Зеер Є. Ф. Психология профессий: Учебное пособие для студентов вузов. / Є. Ф. Зеер. – М. : Академический проект; Фонд «Мир», 2005. – 226 с.
3. Карпенко В. Основи редакторської майстерності. Теорія, методика, практика: Підручник. / В. Карпенко. – К. : «Університет Україна», 2007. – 431 с.
4. Тимошик М. Книга для автора, редактора, видавця: Практичний посібник. / М. Тимошик. – 2-ге вид., стереотипне. – К. : Наша культура і наука, 2006. – 560 с. (Серія «бібліотека видавця, редактора, автора»).